

Valentina URSU

PATRIMONIUL CULTURAL MATERIAL ȘI IMATERIAL ÎN CERCETĂRILE ȘTIINȚIFICE STUDENȚEȘTI

Rezumat

Patrimoniul cultural material și imaterial în cercetările științifice studențești

Prezentul studiu este dedicat valorificării moștenirii culturale naționale și universale de către studenții și masteranzii de la facultățile de istorie, geografie, turism, economie, relații internaționale etc., din mai multe universități ale Republicii Moldova, începând cu mij. an. '90 ai sec. XX – până în prezent. A fost analizată tematica tezelor de licență și master, participarea studenților la manifestări naționale și internaționale, activitatea de publicare a studiilor, evaluarea competențelor de cercetare. Ca surse de documentare au servit materialele din Arhiva Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, programe ale conferințelor științifice ale tinerilor cercetători, organizate la UPS „Ion Creangă”, Institutul Patrimoniului Cultural al AȘM, Universitatea Liberă Internațională din Moldova, Universitatea Agrară de Stat din Moldova.

Cuvinte cheie: cercetare științifică, teze de licență, teze de master, conferințe științifice, culegeri de studii.

Резюме

Материальное и духовное культурное наследие в научных работах студентов

Настоящее исследование посвящено изучению национального и всемирного культурного наследия студентами (лиценциат и мастерат) факультетов истории, географии, туризма, экономики, международных отношений и ряда других университетов Республики Молдова, начиная с середины 90-х гг. XX в. до настоящего времени. Были представлены темы студенческих дипломных работ и сделан анализ участия студентов в национальных и международных научных конференциях, проанализированы опубликованные материалы, а также исследовательские компетенции. В качестве источников послужили документы архивов Кишиневского государственного педагогического университета им. И. Крянгэ, программы научных конференций молодых исследователей, организованные КГПУ им И. Крянгэ, Институтом культурного наследия Академии наук Молдовы, Международным свободным университетом Молдовы, Государственным аграрным университетом Молдовы.

Ключевые слова: научное исследование, дипломные работы (лиценциат, мастерат), научные конференции, сборники статей.

Summary

Material and immaterial cultural heritage in student scientific research

The present study is dedicated to the capitalization of the national and world cultural heritage by bachelor and master students from the faculties of history, geography, tourism, economy, international relations, etc., from several universities of the Republic of Moldova, from the mid-1990s to the present. The topics of the bachelor and master theses, the participation of students in national and international events, the study of the publishing activity, the evaluation of the research competencies were analyzed. The materials provided by the Archive of the “Ion Creanga” State Pedagogical University and the programs of the scientific conferences of the young researchers, organized at “Ion Creanga” State Pedagogical University, the Institute of Cultural Patrimony of the Academy of Sciences of Moldova, the Free International University of Moldova, the Agrarian State University of Moldova served as documentation sources.

Key words: scientific research, bachelor thesis, master thesis, scientific conferences, study collections.

Instituțiile de învățământ superior din Republica Moldova contribuie la formarea și consolidarea competențelor de cercetare ale studenților, concomitent cu procesul de instruire și educație. Activitatea de cercetare este stipulată ca una din prioritățile planurilor de dezvoltare strategică ale universităților și facultăților. Obiectivele concrete sunt fixate în planurile anuale ale catedrelor și planurile individuale ale profesorilor. Realizarea lor este subiect de discuție în cadrul ședințelor catedrelor, al consiliilor facultăților și în senatele universităților. Ele sunt analizate în rapoartele de activitate științifică și didactică prezentate sistematic.

Prezentul studiu este dedicat examinării tematicii lucrărilor studențești, participării tinerilor la manifestări naționale și internaționale, activității de publicare a studiilor, evaluării competențelor de cercetare ale studenților de la facultățile de istorie, geografie, turism, economie, relații internaționale etc. din Republica Moldova, începând cu mij. an. '90 ai sec. XX – până în prezent. Ca surse de documentare au servit materialele din Arhiva UPS „Ion Creangă” [1, 2, 15, 16], programe ale conferințelor științifice studențești naționale și internaționale, organizate la UPS „Ion Creangă” [4, 5, 12, 13], Institutul Patrimoniului Cultural al AȘM [6],

Universitatea Liberă Internațională din Moldova [24], Universitatea Agrară de Stat din Moldova [5, 19, 23]. Au fost cercetate mai multe teze de licență și master, articole publicate de studenți și masteranzi în culegeri de studii [9, 18, 20, 21], surse electronice [23, 24]; au fost realizate interviuri etc.

Cercetarea patrimoniului cultural în tezele de licență

Prezintă interes tezele de an și de licență ale studenților de la programele *Etnologie, Istorie, Istorie și Etnografie, Istorie și Istoria Culturii, Istorie și Geografie, Educație civică și Istorie* etc. Studenții tuturor programelor de studii sunt antrenați în activități de cercetare în cadrul disciplinelor de specialitate, începând cu anul II.

Studenților li se propune să realizeze cercetări în diverse domenii, a căror tematică reprezintă probleme actuale pentru cultură, știință, cercetările având caracter teoretic și aplicativ. În cadrul programelor de studii se realizează investigații în următoarele direcții: Cercetarea istoriei localităților; Istoria culturii universale; Istoria culturii naționale; Patrimoniul material al Republicii Moldova; Valorificarea patrimoniului național imaterial; Patrimoniul natural; Valorificarea patrimoniului prin turism etc. Un rol important în documentarea științifică îl au cercetările întreprinse de către studenți, masteranzi sub consultanța și direcționarea permanentă a cadrelor didactice din cadrul facultăților și cercetătorilor invitați. Catedrele dispun de resurse umane și logistice pentru realizarea activităților de conducere a tezelor.

Obiceiurile, tradițiile, sărbătorile populare ocupă un loc aparte în viața cotidiană a românilor. De-a lungul veacurilor ele au suportat mai multe influențe. Cu toate acestea, nu au pierdut din semnificația și valoarea lor pentru comunitate. Tematica tezelor de licență cuprinde mai multe aspecte ale sărbătorilor calendaristice, de familie, precum și ale altor obiceiuri și tradiții populare.

Examinarea lucrărilor evidențiază interesul studenților, în primul rând, pentru cercetarea sărbătorilor calendaristice, prevalând Crăciunul, Anul Nou, Sfântul Vasile, Paștele. Un alt subiect frecvent întâlnit în tematica tezelor de licență sunt sărbătorile de familie. Tezele cuprind analize ale aspectelor comune ale sărbătorilor în întregul spațiu românesc. Deosebit de importantă este determinarea specificului tradițiilor populare locale, incluse în sărbători. Studenții realizează cercetări de teren, interviuri, chestionarea locuitorilor din localitățile de baștină și din satele vecine. Sunt descrise și interpretate originea, semnificația, evoluția sau involuția tradițiilor de-a lungul timpului și rolul acestora astăzi.

Aspecte generale ale sărbătorilor de iarnă au fost cercetate în tezele elaborate de Dovbenko Cristina – *Specificul sărbătorilor de iarnă în Republica Moldova*; Rusu Valentina – *Obiceiuri tradiționale de iarnă la români*; Catană Ecaterina – *Tradiții arhaice în sărbătorile de iarnă*. Totodată, studenții și-au propus studierea particularităților sărbătorilor de iarnă în localitățile natale. Astfel, Zaraf Liliana a elaborat teza de licență cu tema *Unele aspecte ale sărbătorilor de iarnă în raionul Leova*. Juncă Viorica a analizat specificul sărbătorilor de iarnă în satul Răciula, iar Cîrîcu Anastasia a cercetat tema *Tradiții și obiceiuri în cadrul sărbătorilor de iarnă în localitatea Borceag, r-nul Cahul*.

Mai multe teze au fost dedicate Colindului ca principala tradiție populară românească din ciclul sărbătorilor de iarnă. Menționăm câteva lucrări apreciate de către comisiile de stat: Mardari Maria – *Datina colindatului la români*; Frecăușan Nicolae – *Colindatul ca tradiție la Crăciun*; Micu Petru – *Specificul Colindului în spațiul românesc*.

Încă o tradiție păstrată de români este teatrul popular. Studenții Garanin Ludmila, Negoită Aurelia au cercetat teatrul popular în cadrul sărbătorilor de iarnă; iar studenta Bivol Maria a studiat tradițiile populare practicate în ajunul Crăciunului.

Este importantă aplecarea studenților spre valorificarea tradițiilor populare în procesul educațional la etapa contemporană. Absolventa Zămbreanu Irina a studiat și a prezentat teza de licență cu tema *Educația valorilor general-umane la elevii treptei gimnaziale prin prisma sărbătorilor de iarnă* [1].

Un alt ciclu de sărbători populare, care au trezit interesul studenților, îl reprezintă sărbătorile de primăvară. Dogoteru Merela a cercetat tradițiile arhaice în sărbătorile populare de primăvară, Miron Igor – *Sărbătorile pascale în Republica Moldova*, Guțu Iuliana – *Evoluția fenomenului pascal în spiritualitatea românească*. Studentul Gabura Andrei a făcut un studiu comparat al sărbătorii Paștelui la popoarele creștine ortodoxe și catolice. Popa Tudor a dedicat teza de licență studierii specificului sărbătorilor de primăvară din raionul Nisporeni. Nu mai puțin interes prezintă și teza elaborată de Cvasniuc Tatiana cu tema *Influența sărbătorilor de primăvară asupra educației elevilor*.

Tezele de licență în care au fost cercetate sărbătorile de familie i-au avut în calitate de autori pe studenții: Enachi Nadejda – *Tradiții de nuntă în părțile Nisporenilor*; Groza Anastasia – *Nunta la români. Specificul sărbătorii în Dubăsarii Vechi*; Chiriac Nadejda – *Obiceiuri și tradiții de nuntă în raionul Hâncești*; Postovanu Stela – *Tradiții nuptiale în zona de nord a Republicii Moldova*; Mura Marina – *Structura nunții tradiționale din Basarabia (sf. sec.*

al XIX-lea – mij. sec. al XX-lea); Savina Elena – *Co-vremennaya svadba na juge Moldovy s ispolzovaniem traditsionnykh obyadov*.

Diverse obiceiuri și tradiții în cadrul sărbătorilor populare au fost obiectul de cercetare al mai multor studenți. Astfel, Ganganu Rodica a studiat subiectul *Apa – element primordial în cadrul sărbătorilor calendaristice și de familie la poporul român*; Dedin Olga – *Apa ca element de purificare și profilaxie. Natura în datini și credințe (fauna)* a fost studiată de Rusu Natalia. *Obiceiurile privind pâinea și grâul la români* au fost cercetate de către studentul Țăranu Mihai, iar Cociorvă Angela a examinat elementul agrar în obiceiurile de peste an. Popa Oxana și-a dedicat teza de licență semnificațiilor străvechi legate de cultul focului în obiceiuri și datini. Stepan Tati-ana a studiat locul darurilor și jertfelor în obiceiul calendaristic. Rolul alimentației rurale și practicile de ursită au fost cercetate de Cazacu Olesea și Doba Nadejda.

Unii studenți, care deja activau în calitate de cadre didactice, au ales ca subiecte de cercetare aspecte ale procesului educațional: *Valențe educaționale în sărbătorile calendaristice* (Șahrai Nadejda), *Rolul tradițiilor și obiceiurilor populare în educația elevilor* (Bugneac Maria).

Studierea patrimoniului cultural material și imaterial în tezele de master

Un salt calitativ este realizat în lucrările științifice ale masteranzilor de la programele „Istorie”, „Patrimoniul istoric și turism cultural”, „Didactica disciplinelor istorice” [2, 22].

Iată câteva teme dedicate patrimoniului material și imaterial cercetate de masteranzi: Ștefăniță Ion – *Istoria localității Leova (cercetare istorico-etnografică)*; Seinic Valeriu – *Istoria localității Lipcani*; Vetrilă Mariana – *Istoria satului Ghiduleni, Orhei*; Pușcașu Lilia – *Studierea patrimoniului național în manualele de istorie pentru învățământul preuniversitar, 1995–2005*; Grosu Elena – *Patrimoniul material și imaterial din r-nul Rezina în perioada contemporană*; Vlas Vitalie – *Patrimoniul material și imaterial al raionului Soroca*; Palamarcu Alexandru – *Tradiții și obiceiuri românești de iarnă: între trecut și prezent. Studiu comparat*; Saltaciuc Nadejda – *Nunta la români în contextul patrimoniului cultural imaterial*; Popov Andrei – *Ceata moșului din Cartal (Orlovka), r-nul Reni, reg. Odesa în contextul colindatului*; Chitic Elena – *Formarea competențelor de receptare a culturii din epoca postmodernă*; Pintilii Ecaterina – *Patrimoniul natural și cultural al localității Văleni*; Șevciuc Maria – *Patrimoniul arheologic al raionului Șoldănești*; Bulgari Sergiu – *Muzeul satului: șansa salvagărdării patrimoniului etnografic*; Marin Elena – *Problema acumulării*

și conservării bunurilor culturale de patrimoniu mobil în Basarabia (1812–1918); Dohot Mihai – *Imaginea fotografică – obiect al patrimoniului cultural. (De la primele fotografii la fototecile Republicii Moldova)*; Pasecinic Marina – *Reactualizarea costumului popular în contextul afirmării identității naționale*; Pintilei Elena – *Cartea ca piesă de patrimoniu în colecțiile private și publice (Basarabia 1812–1918)* [2].

Un alt aspect studiat în tezele de master este potențialul turistic al localităților și raioanelor țării noastre. Comisiile de stat au apreciat înalt tezele realizate de Ghilețchi Sergiu – *Itinerare turistice în raionul Florești*; Damir Jana – *Aprecierea potențialului turistic natural și cultural din raionul Nisporeni*; Preașcă Adriana – *Aprecierea potențialului turistic natural și cultural al raionului Edineț*; Gherman Alina – *Aprecierea potențialului turistic al parcului național „Nistrul de Jos”*; Stăvilă Olesea – *Dezvoltarea turismului ecologic și religios în raionul Rezina*; Brighidin Natalia – *Potențialul turistic al raionului Soroca* etc.

Participarea studenților și masteranzilor la conferințe științifice

Investigațiile realizate au o largă reflectare în cadrul manifestărilor științifice naționale și internaționale. Universitățile practică forme tradiționale de implicare a studenților în prezentarea rezultatelor cercetărilor (conferințe științifice, sesiuni de comunicări științifice, mese rotunde, seminare etc.). Cei mai buni studenți și masteranzi participă la foruri științifice naționale și internaționale, la care prezintă rezultatele cercetărilor realizate și se familiarizează cu direcțiile prioritare de cercetare în domeniu, rezultatele acestora pe plan național, european și mondial.

Sesiunea de comunicări științifice „Sfinte sărbători creștine”. Chișinău, UPS „Ion Creangă”, aprilie, 2000.

Foto din arhiva catedrei de etnologie și geografie

La 23–25 martie 2012, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, în colaborare cu Institutul de Istorie, Stat și Drept al AȘM și Asociația Culturală ProBasarabia și Bucovina, România, a organizat Simpozionul științific internațional „Noile paradigme în cercetarea și predarea istoriei în mil. III” [18]. În

cadrul acestei manifestări au fost prezentate câteva comunicări dedicate valorificării patrimoniului material și imaterial, expuse de către studenții și masteranzii de la mai multe universități.

Studentul Ion Mihalachi (Universitatea de Stat din Tiraspol cu sediul la Chișinău) a examinat subiectul „Izvodul de bunuri al bisericii Păpăuți, raionul Rezina”. Sprijinindu-se pe documente din Arhiva Națională a Republicii Moldova, Catagrafia Basarabiei din 1820 și documente publicate, cercetătorul expune câteva date cu referire la originea satului Păpăuți și edificarea în localitate a bisericilor. Autorul menționează: „Fiind un sat vechi, Păpăuți a avut un lăcaș de cult încă din timpurile îndepărtate. Avem știri despre existența în sat a unei biserici din sec. al XVIII-lea, cu hramul Sfinții Voievozi. Cu timpul, această biserică a încetat să mai satisfacă cerințele localnicilor și ei au decis să construiască alta, mai încăpătoare” [18, p. 116-117]. Tânărul savant prezintă catastiful averii bisericii cu hramul Sfintei Mucenice Varvara, ce s-a făcut în satul Păpăuți în anul 1827, și afirmă că aceasta era înzestrată cu toate cele necesare pentru a face față cerințelor de lăcaș de cult.

„Vestimentația femeii musulmane în sec. XVIII-XIX” a fost subiectul studiat de studenta Tcaci Rita (Facultatea de Istorie și Geografie, UPS „Ion Creangă”) și prezentat în cadrul aceluiași simpozion [18, p. 223-227]. Menționând că fiecare societate are anumite legi vestimentare care o caracterizează și de care se conduce, cercetătoarea analizează specificul îmbrăcămintei feminine musulmane influențate de hijab. O atenție deosebită este atrasă voalului. Sunt expuse diferite tipuri de vestimentație: jilbabul – rochia, care este indicată pentru a fi purtată în casă, tunică – purtată de unele femei în casă, caftanul – rochiile purtate atât în casă, dar mai ales în stradă, din cauza materialului mai rezistent și a broderiilor, avaya – rochiile care se poartă doar la petreceri și sărbători. O altă categorie a garderobei examinate sunt hainele pentru rugăciune. Tânără cercetătoare constată că pentru ca aceste haine să fie considerate hijab, ele trebuie să corespundă anumitor cerințe: „Prima dintre aceste cerințe este ca hainele să acopere capul și corpul, cu excepția feței și mâinilor. A doua cerință este ca îmbrăcămintea să fie suficient de largă, astfel încât să nu descrie forma corpului. Îmbrăcămintea trebuie să fie suficient de groasă, pentru ca să nu arate culoarea pielii. O altă cerință este ca ea să fie decentă în orice împrejurări și să nu atragă atenția bărbaților” [18, p. 225-226]. Studenta expune și alte restricții: femeile nu trebuie să se îmbrace ca bărbații, îmbrăcămintea trebuie să fie modestă, nu extravagantă. În finalul cercetării, R. Tcaci menționează că hainele islamice nu au nici un simbol anume, ci doar

arată o femeie credincioasă, dar care le protejează și le ajută, în același timp, să se recunoască între ele, bineînțeles, spre slava lui Allah.

Membrii Laboratorului științific „Patrimoniul cultural național și universal în sistemul educațional”, în colaborare cu profesorii Catedrei de geografie și patrimoniul cultural a Facultății de Istorie și Geografie de la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, au organizat mai multe conferințe științifice dedicate patrimoniului cultural [9, 15, 16, 20, 21]. Una dintre acestea a avut loc la 22-23 aprilie 2016. Ea a avut genericul „Valorificarea patrimoniului în sistemul învățământului preuniversitar” [21]. Conferința s-a bucurat de interes și din partea studenților și masteranzilor. Studentul Vasile Manica de la programul „Educație civică și istorie” a analizat modul de promovare a patrimoniului cultural în curriculum și manualele de „Educație religioasă”. Maia Mileac, masterandă, programul „Patrimoniul istoric și turism cultural”, a expus subiectul „Cunoașterea de către elevi a fenomenului traficului ilicit de bunuri culturale”. Constantin Morari, masterand, programul „Patrimoniul istoric și turism cultural”, a cercetat rolul taberelor de vară și excursiilor în promovarea patrimoniului și protecția acestuia. Ecaterina Pintilii, masterandă, programul „Patrimoniul istoric și turism cultural”, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” – a analizat colaborarea școlii și muzeelor din satul Văleni în promovarea patrimoniului local.

Ec. Pintilii prezintă comunicarea în conferința „Valorificarea patrimoniului în sistemul învățământului preuniversitar”. Chișinău, 23 aprilie 2016. Foto V. Platon

Începând cu anul 1992, la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” anual, în lunile februarie-martie, se organizează și se desfășoară Conferința de totalizare a activității științifice a studenților și masteranzilor de la UPS „Ion Creangă”.

Programul Conferinței științifice a studenților și masteranzilor, desfășurată la 1 aprilie 2016, a avut ca generic *Studierea și valorificarea patrimoniului natural și cultural* și a avut două ateliere, în cadrul cărora

au fost prezentate mai multe comunicări. Examinăm unele din ele. Astfel, studenta Irina Rotaru, în comunicarea *Vestigii culturale în bazinul râului Cubolta*, elaborată în colaborare cu cond. șt., conf. univ., dr. Ion Mironov, examinează și prezintă mai multe monumente antropice din localitățile situate pe râul Cubolta: monumentul „Clopotul memoriei” și Fântâna Cădânei din localitatea Lipnic, bisericile din satele Plop, Maramonovca, Chetrosu, Gribova, Cubolta, Putinești [17, p. 12-17]. Merită a fi remarcat efortul tinerei cercetătoare de a aprecia valoarea patrimonială a Parcului și Conacului Mândăc, precum și a Conacului Leonard. În finalul studiului, I. Rotaru afirmă: „Variatatea și splendoarea vestigiilor culturale ale bazinului râului Cubolta ne duce cu sufletul în trecut, amintind și conturând specificul epocal în care acestea au prins viață. La momentul actual, amintirile se risipesc și sunt distruse, nefiind ocrotite de către stat” [17, p. 17].

O prezentare deosebit de interesantă, sprijinită pe o vastă documentare de arhivă, l-a avut ca autor pe masterandul Vasile Furculiță, îndrumat de dr. conf. univ. Ion Varta. Studiul a avut genericul „Reconstruirea și restaurarea lăcașurilor de cult din Basarabia în perioada 1941-1944” [18, p. 4-12]. Autorul face o analiză a contextului istoric în care s-a pomenit Basarabia în anul 1941. Examinând mai multe documente de arhivă referitoare la inventarierea bunurilor mobile și imobile ale mănăstirilor și parohiilor din Basarabia pentru perioada imediat următoare retragerii trupelor sovietice și reinstaurării administrației românești, V. Furculiță enumeră distrugerile cauzate mai multor mănăstiri și biserici și expune circumstanțele în care se purcede la restaurarea acestora: „În condițiile vitregi în care România participa la războiul sovieto-german, este limpede că subordonarea aproape integrală a economiei românești în serviciul armatei române determinase o reducere drastică a bugetului de stat pentru finanțarea altor trebuințe ale vieții cotidiene. Ca să poți inaugura în aceste condiții acțiuni de reconstrucție și, mai ales, de restaurare a bisericilor, catedralelor, era nevoie imperioasă de suporturi financiare consistente. Dar, e uimitor faptul că și în aceste condiții, absolut nefavorabile, s-au găsit sumele necesare pentru inițierea unor lucrări de reconstrucție și restaurare a sfintelor biserici. Au fost anunțate chete, stareții de mănăstiri făceau apeluri nenumărate către instituțiile de stat, dar și către autoritățile ecleziastice, parohii și mireni pentru acordarea de fonduri necesare continuării lucrărilor” [8, p. 11-12].

Autorul a depistat câteva mii de liste care conțin numele celor care au acordat ajutor financiar la opera de recuperare a bisericilor și mănăstirilor basarabene: pentru refacerea Catedralei din Chișinău, din

partea comunei Chirsova, județul Tighina. Pentru reparația acestui lăcaș a oferit o sumă importantă și mareșalul I. Antonescu. Mănăstirea Curchi a beneficiat și ea de lucrări de reconstrucție și restaurare. Au susținut cu bani reparația sfântului lăcaș atât mareșalul Antonescu (care a donat suma de 500 000 lei), cât și Majestatea Sa Regele Mihai al României, care de două ori a vizitat mănăstirea și de fiecare dată a făcut donări de bani.

V. Furculiță prezintă situația privind restaurarea Catedralei episcopale „Sf. Ierarh Nicolae” din Bălți, unde în anii 1941-1942, cu sprijinul ostașilor germani și români, au fost efectuate lucrări de restaurare și reparație capitală. Cercetătorul constată că un mare aport în opera de reparație și restaurare a lăcașurilor de cult l-a avut Întâistătătorul Episcopiei Hotinului, PS Partenie Ciopron. La insistența Prea Sfinției Sale, autoritățile locale aprovizionau bisericile, care au avut de suferit de pe urma bombardamentelor, cu materiale de construcții. Și opera de refacere de pe urma distrugerilor provocate mănăstirii Noul Neamț a necesitat mari eforturi financiare.

Un alt studiu dedicat valorificării patrimoniului imaterial al localității Văleni a fost elaborat și prezentat de către masteranda Ec. Pintilii, realizat în colaborare cu cond. șt. conf. univ., dr. Jeni Nastas. Autoarea afirmă: „Patrimoniul cultural al localității Văleni este bogat, valoros și are particularități unice. Locuitorii satului, alături de administrația publică locală, promovează acest patrimoniu la nivel național, prin activitățile întreprinse” [10, p. 18-23]. Tânăra cercetătoare menționează activitatea câtorva meșteri populari din localitate. Un iscusit meșter al confecționării instrumentelor muzicale este Dorel Bejenaru. Ec. Pintilii constată că tradițiile și specificul dansului și cântecului popular sunt promovate de mai multe colective folclorice. Dintre acestea, cele mai cunoscute sunt „Vălenașii” și „Crăițele”. Stilul și particularitățile dansurilor populare sunt transmise din generație în generație celor mai pricepuți coregrafi ai acestor colective – Dorel Bejenaru și Ion Voloceai. Pentru promovarea acestor tradiții, în a treia duminică a lunii mai, la Văleni, se desfășoară Festivalul etnofolcloric internațional „Dulce floare de salcâm”, la care participă ansamblurile populare din satele de pe malurile stâng și drept ale râului Prut și reprezentanți din Ucraina. De asemenea, timp de trei zile are loc Festivalul folcloric internațional „Duminica la Florii”, care este organizat de primăriile sateelor Văleni, Cășlița-Prut și Giurgiulești, în colaborare cu Secția raională de cultură Cahul, la care participă reprezentanți din țările vecine [10, p. 10].

Ion Severin, un alt meșter popular, se preocupă de prelucrarea lemnului. Caraivan Avram este meșter

popular de împletit nuiiele. Actualmente lucrează la comandă, pentru florării, ocazii speciale sau diferite cereri din partea clienților, confecționând mobilier, coșuri, obiecte ornamentale etc. Ec. Pintilii examinează încă o ocupație tradițională – țesutul și constată că mai multe gospodine din Văleni practică și astăzi acest vechi meșteșug. Zgherea Maria este una dintre cele care păstrează măiestria țesutului covoarelor tradiționale [10, p. 11].

La 6 aprilie 2017 a avut loc o nouă conferință științifică a studenților și masteranzilor UPS „Ion Creangă”. În secțiunea 3 „Studierea moștenirii culturale naționale și valorificarea ei prin turism” au participat: Vasile Furculiță, cu comunicarea „Considerații privind opera de reconstrucție și restaurare a lăcașurilor de cult din actualele raioane transnistrene în anii 1941–1944. Studiu de caz: biserica din comuna Doibani și biserica din satul Goian, județul Dubăsari”; Constantin Morari a prezentat tema „Jocurile vechi practicate în localitățile rurale din raionul Sângerei”; Kanius Marina a cercetat subiectul „Contribuții la istoricul conacului și bisericii din satul Bahmut, ctitorite de Vikenty Malsky»; Vasile Manica a cercetat tema „Construcția bisericilor din lemn din Basarabia de Sud până în prima jum. a sec. al XIX-lea”; Valentin Ceban a studiat tema „Mănăstirea Curchi – trecut și prezent” [13].

Constantin Morari – participant activ în cadrul conferințelor științifice studențești

Și Universitatea Agrară de Stat din Moldova are tradiții frumoase de a organiza anual conferința studenților și masteranzilor, cu participarea tinerilor atât de la această universitate, cât și de la alte instituții de învățământ superior. Unii dintre aceștia au prezentat comunicări dedicate cercetării patrimoniului și valorificării lui prin turism. Iată câteva dintre studii: *Analiza agroturismului din zona de centru a Republicii Moldova, în baza pensiunilor din complexul istorico-cultural-arheologic-turistic Orheiul Vechi*, expusă de către Untilă Alina (Facultatea de Economie, UASM) [23]; *Analiza turismului rural din*

zona de centru a Republicii Moldova în baza raionului Călărași, prezentat de Cataraga Lilia (Facultatea de Economie, UASM) [23]; *Lacul Beleu – obiectiv turistic din sudul Moldovei*, expusă de Pintilii Ecaterina (Facultatea de Istorie și Geografie, UPS „Ion Creangă”) [19]; *Rolul festivalurilor naționale în dezvoltarea turismului receptor* – Stegari Ana (Facultatea de Economie, UASM) [14]; *Obiceiurile și bucătăria tradițională: factori de atragere a turiștilor străini în Republica Moldova* – Musteață Inga (Facultatea de Economie, UASM); *Resursele turistice ale satul Hechiul Vechi* – Constantin Morari (Facultatea de Istorie și Geografie, UPS „Ion Creangă”) etc. [14].

Un eveniment merituos îl reprezintă Conferința științifică națională a tinerilor cercetători „Valorificarea patrimoniului etnocultural al Republicii Moldova în cercetare și educație”, organizată de către Institutul Patrimoniului Cultural al AȘM. Ea s-a desfășurat la 16 noiembrie 2017 și a întrunit cercetători, profesori școlari, doctoranzi, masteranzi, studenți de la câteva instituții academice și universitare din Republica Moldova, precum și din România. Cu toate că sunt la începutul cercetărilor științifice, studenții și masteranzii participanți la această manifestare s-au prezentat bine, având comunicări interesante, sprijinite de studii istoriografice, de arhivă, cercetări de teren. Unele probleme cu caracter etnografic ale popoarelor conlocuitoare în Republica Moldova în diverse perioade istorice au fost cercetate de către studenții

Secvență de la Conferința națională a tinerilor cercetători, Chișinău, 16 noiembrie 2017. Cuvânt de deschidere – Ad. Dolghi, vicedirectorul Institutului Patrimoniului Cultural. Foto Ivan Dumina

și masteranzii Mariana Bubuioac, Mihail Bulmaga, Petru Ciobanu, Olesea Cotiujanu, Vlada Gherman, Vasile Manica, Roman Tatarli, Valeria Tatarli etc. [6].

Comunicarea Marianei Bubuioc (Facultatea de Istorie și Filosofie, USM) a avut ca subiect *Minoritatea găgăuză în dialogul politic dintre Republica Moldova și Republica Turcia (1991–2002)*. Efectuând o analiză a raporturilor moldo-turce în perioada 1991–2002, autoarea afirmă că: „Interesul părții turcești față de minoritatea găgăuză se datorează afinităților lingvistice și culturale, statul turc promovând prin politica sa externă ideea apropierii de popoarele turcice” [6, p. 9]. M. Bubuioc menționează: „Componenta culturală și educațională a colaborării moldo-turce a fost dezvoltată îndeosebi prin intermediul minorității găgăuze, adevărindu-se rolul de liant între cele două state atribuit acesteia” [6, p. 9].

Mariana Bubuioc prezintă comunicarea în cadrul conferinței, 16 noiembrie 2017. Foto Ivan Duminica

O altă comunicare din cadrul programului conferinței, dedicată participării comunității în protejarea și valorificarea patrimoniului, a fost prezentată de Olesea Cotiujanu (Facultatea de Istorie și Geografie, UPS „Ion Creangă”). Masteranda a remarcat: „Valoarea educațională, civilizatoare și, nu în ultimul rând, economică a patrimoniului cultural, pentru întreaga societate, este de interes public. Comunitatea are un rol tot mai important în identificarea, protejarea și valorificarea patrimoniului. Din păcate, în Republica Moldova cetățenii nu cunosc suficient de bine ce înseamnă să participi, să te implici (aceste aspecte trebuie să se regăsească printre prioritățile de bază ale educației)” [6, p. 12]. Ol. Cotiujanu vine cu câteva recomandări în adresa autorităților publi-

ce, menționând că ele au un rol foarte important în aprecierea obiectelor de patrimoniu și valorificarea acestora. Ele trebuie să colaboreze cu specialiștii, pentru a elabora și realiza proiecte și în domeniul patrimoniului.

Mihail Bulmaga (Facultatea de Istorie și Filosofie, USM) s-a preocupat de cercetarea cărților vechi din biblioteca bisericii Zăicana. În comunicarea prezentată la conferința organizată de Centrul de Etnologie al Institutului Patrimoniului Cultural, dânsul a analizat câteva documente cu referire la cărțile păstrate în biserica din localitatea dată: inventarul alcătuit la 5/17 februarie 1867, registrele clerului din diferite perioade istorice. Vorbitorul a prezentat date cu privire la numărul cărților vechi tipărite și manuscrisele păstrate până astăzi. M. Bulmaga a remarcat: „Chiar dacă este un fond mic de carte veche, în comparație cu fondurile marilor biblioteci, el reprezintă un patrimoniu foarte valoros, încă neștiut, care s-a păstrat indiferent de condițiile vitrege ale timpului, prin sânguința locuitorilor respectivului sat, și merită să fie cunoscut și inclus în circuitul științific” [6, p. 10].

Parohia romano-catolică „Providența Divină” din Chișinău în perioada interbelică a fost tema cercetării lui Petru Ciobanu (Facultatea de Istorie și Filosofie, USM). În cadrul acesteia, autorul expune evenimentele ce au avut loc în cadrul Parohiei Chișinău: trecerea în componența Diecezei din Iași, vizitele episcopilor Al. Th. Cizar și Mihai Robu, sărbătorile ce au avut loc aici în anii 1924, 1930, 1932, misiunile populare [6, p. 11].

Evoluția numerică a populației evreiești din Chișinău în perioada interbelică a fost tema comunicării Vlădeii Gherman (Facultatea de Istorie și Filosofie, USM). Sprijinindu-se pe datele Recensământului imperial din 28 ianuarie 1897, Buletinul statistic periodic al României din 1919 și Recensământul general al populației României din 29 decembrie 1930, autoarea face un studiu al numărului de reprezentanți ai comunității evreiești din Chișinău în câteva perioade istorice în comparație cu locuitorii aceleiași etnii în întregul teritoriu al Basarabiei, precum și în județul Lăpușna [6, p. 19].

Vasile Manica (Facultatea de Istorie și Geografie, UPS „Ion Creangă”) a prezentat o comunicare ce a trezit un viu interes în rândul participanților la conferință. Ea a avut ca subiect: *Asemănări și deosebiri în construcția bisericilor de lemn din centrul și sudul Republicii Moldova*. Studiind informațiile din Registrul monumentelor Republicii Moldova, de la Agenția Națională de Inspectare și Restaurare a Monumentelor și alte instituții, referitoare la bisericile din lemn din zona pruto-nistreană, autorul a constatat că, în prezent, pe întregul teritoriu al țării sunt

92 biserici de lemn ocrotite de stat, dintre care 31 în zona de centru, 56 în zona de nord și doar 5 în zona de sud. În realitate, numărul acestora nu depășește cifra 80. Tănărul cercetător a făcut un studiu comparat al bisericilor după următorii parametri: forma planimetrică; materialul și tehnica de construcție; aspectul arhitectonic. V. Manica a remarcat: „Forma planimetrică a jucat un rol primordial în aspectul construcțiilor de cult. Ea a fost concepută conform canoanelor teologice, tradiției populare, precum și nivelului de dezvoltare a comunității. La începutul secolului al XIX-lea, în construcția bisericilor din lemn se produc mari schimbări. Ele își pierd simplitatea, fiind înzestrate cu clopotnițe și turlle. Planul ia forma crucii înscrise și dispare definitiv planul longitudinal. Este prezent un eclectism stilistic” [6, p. 20-21].

Așadar, studenții și masteranzii de la universitățile menționate au studiat și continuă cercetările bogatului potențial antropocentric al țării noastre.

Evaluarea activităților de formare a competențelor de cercetare

Activitatea de cercetare întreprinsă de studenți este evaluată de către catedre, consiliile facultăților, senatele universităților. Astfel, în ședința din 26 octombrie 2017, Senatul Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” a examinat activitatea Facultății de Istorie și Geografie pentru formarea competențelor de cercetare la studenții ciclului I și II și a constatat: „Dinamica crescândă a participării studenților la conferințe științifice este un indicator al nivelului înalt de formare a competențelor de cercetare: în anul de studii 2011–2012 – 5 studenți; 2012–2013 – 22 studenți; 2013–2014 – 12 studenți; 2014–2015 – 11 studenți; 2015–2016 – 14 studenți; iar în anul de studii 2016–2017 – 27 studenți. Frecvența participării masteranzilor înregistrează creșterea numărului de participanți de la 3 masteranzi în 2012, la 8-9 masteranzi în 2014–2017” [7].

Cercetarea științifică a studenților Facultății de Istorie și Geografie a UPS „Ion Creangă” se remarcă prin rezultate foarte bune și aprecieri înalte: diplome, Bursa Guvernului (1 în anul de studii 2012–2013), Bursa Republicii (1 în anul de studii 2016–2017; 2 în anul de studii 2017–2018); Bursa Președintelui (1 în anul de studii 2014–2015); Bursa Senatului UPS „Ion Creangă” și Bursa „Ion Creangă” (din 2012 până în prezent – 25 studenți) etc. [7].

Calitatea studiilor, dar și a cercetărilor științifice a permis realizarea mobilității academice a studenților (în anul de studii 2014–2015, Universitatea „Al. Ioan Cuza”, Iași, România – Televca Veronica, Manica Vasile; în anul de studii 2015–2016, Zavalîșca Lucia, Gnatiuc Andrei, Bîrcă Ana; în anul de studii 2016–2017, Guzun Natalia; 2017–2018 – Carauș Do-

rina) și a masteranzilor: în anul de studii 2013–2014 Ghercavi Elena, Universitatea „Vasile Goldiș”, Arad, România; în anul de studii 2015–2016 Mileac Maia, Universitatea „Al. Ioan Cuza”, Iași, România, și Pintilii Ecaterina, Universitatea „Ștefan cel Mare”, Suceava, România; iar în anul de studii 2017–2018 Dîmov Igor, Universitatea din Berlin, Germania).

Vasile Manica – deținătorul Bursei Republicii pentru anul de studii 2017–2018 și a Premiului de Excelență al UPS „Ion Creangă”, 2017, împreună cu rectorul N. Chicuș.

Foto V. Platon

Concluzii

Cercetările științifice întreprinse de studenți și masteranzi în domeniul patrimoniului material și imaterial acoperă o direcție actuală și necesară. Se remarcă faptul că tematica lucrărilor vine să completeze aria largă a problemei pregătirii teoretice a etnologilor, istoricilor, geografilor, profesorilor de educație civică, specialiștilor în domeniul turismului, economiei, relațiilor internaționale etc.

Lucrările studenților și masteranzilor se disting prin originalitate, poartă un caracter științifico-practic. Fiecare lucrare de licență sau master reprezintă oglindirea unei teme, realizată sub îndrumarea conducătorului științific, membru al colectivului științifico-didactic al catedrelor sau a cercetătorului

științific angajat prin cumul. Tezele conțin în mod obligatoriu studii în fondurile de arhivă, cercetări de teren, analiza documentelor și actelor normative, studii de caz, interviuri etc. Calitatea cercetării teoretice este susținută de efortul experimental și de orientarea spre implementarea rezultatelor.

Rezultatele investigațiilor realizate sunt prezentate în cadrul manifestărilor științifice naționale și internaționale, sunt publicate în reviste științifice și în culegeri tematice.

Referințe bibliografice

1. Arhiva UPS „Ion Creangă”. Fondul – Teze de licență.
2. Arhiva UPS „Ion Creangă”. Fondul – Teze de master.
3. Buletinul științific studentesc. Istorie – Relații internaționale – Științe politice. Coord. șt. L. Coadă. Chișinău: ULIM, 2013. 405 p.
4. Conferința științifică a studenților „Probleme actuale ale științelor socioumane”. Chișinău: Tipog. UPS „Ion Creangă”, 2013. 150 p.
5. Conferința științifică a studenților, masteranzilor. Tezele celei de-a 68-a conferință științifică a studenților și masteranzilor Universității Agrare de Stat din Moldova / col. de red.: M. Rurac [et al.]. Chișinău: CE UASM, 2015, 130 p.
6. Conferința științifică națională a tinerilor cercetători „Valorificarea patrimoniului etnocultural al Republicii Moldova în cercetare și educație”. Chișinău, 16 noiembrie 2017: Programul și rezumatele comunicărilor. Comit. șt. V. Ghilaș [et al.]. Chișinău: Notograf Prim, 2017, 40 p.
7. Decizia Senatului Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din 26 octombrie 2017. Arhiva curentă a UPS „Ion Creangă”.
8. Furculiță V. Reconstruirea și restaurarea lăcașurilor de cult din Basarabia în perioada 1941–1944. In: Probleme ale științelor socioumanistice. Materialele Conferinței științifice a studenților și masteranzilor. Chișinău: Tipog. UPS „Ion Creangă”, 2016, p. 4-12.
9. Noi tendințe în protecția și promovarea patrimoniului cultural național și european, Materialele Conferinței științifice, 27–28 septembrie 2013. Red. coord. V. Ursu. Chișinău: Pontos, 2013, 224 p.
10. Pintilii Ec., Nastas J. Valorificarea patrimoniului imaterial al localității Văleni. In: Probleme ale științelor socioumanistice. Materialele Conferinței științifice a studenților și masteranzilor, coord. șt. I. Racu. Chișinău: Tipog. UPS „Ion Creangă”, 2016, p. 18-23.
11. PLURAL. Istorie. Cultură. Societate. Revista Facultății de Istorie și Geografie a UPS „Ion Creangă”, 2013–2016.
12. Probleme actuale ale științelor socioumanistice. Materialele Conferinței științifice a studenților și masteranzilor. Chișinău: Tipog. UPS „Ion Creangă”, 2016. 110 p.
13. Probleme ale științelor socioumanistice. Conferința științifică a studenților și masteranzilor UPS „Ion Creangă”, coord. șt. I. Racu. Chișinău: Tipog. UPS „Ion Creangă”, 2017, 230 p.
14. Programa celei de-a 70-a conferință științifică a studenților și masteranzilor. Chișinău: Univ. Agrară de Stat din Moldova, 15–29 martie 2017.
15. Rapoarte pentru activitatea științifică. Catedra de etnologie și istoria culturii (1993–2005). Arhiva UPS „Ion Creangă”.
16. Rapoarte pentru activitatea științifică. Catedra de etnologie și geografie (2005–2015). Arhiva UPS „Ion Creangă”, Arhiva curentă a catedrei.
17. Rotaru I., Mironov I. Vestigiile culturale ale bazinului râului Cubolta. In: Probleme ale științelor socioumanistice. Materialele Conferinței științifice a studenților și masteranzilor, coord. șt. I. Racu. Chișinău: Tipog. UPS „Ion Creangă”, 2016, p. 12-17.
18. Simpozionul științific internațional „Noile paradigme în cercetarea și predarea istoriei în mil. III”. Chișinău, 23-25 martie 2012. Coord. șt. A. Lisnic, T. Ciobanu, Șt. Plugaru. Chișinău: S. n., 2012. 240 p.
19. Tezele celei de-a 69-a conferință științifică a studenților și masteranzilor. Univ. Agrară de Stat din Moldova, red. șef N. Starciuc. Chișinău: UASM, 2016. 141 p.
20. Ursu V. (Ed.). Patrimoniul cultural național și universal: dialog istoric. In Honorem Valeria COZMA. Materialele Conferinței științifice, 13–14 noiembrie 2014. Chișinău: Pontos, 2014. 280 p.
21. Ursu V. (Ed.). Cercetarea și valorificarea patrimoniului cultural național și universal în sistemul educațional. Culegere de studii. Chișinău: „Garomont-Studio”, 2016, 175 p.
22. Ursu V. Cercetarea patrimoniului cultural al localităților Republicii Moldova în tezele de master la Facultatea de Istorie și Etnopedagogie a Universității „Ion Creangă”. In: Noi tendințe în protecția și promovarea patrimoniului cultural național și european, Materialele Conferinței științifice, 27–28 septembrie, 2013. Chișinău: Pontos, 2013, p. 165-174.
23. [http. / www.uasm.md/cercetarea stiintifica/cercetarea studentească](http://www.uasm.md/cercetarea_stiintifica/cercetarea_studenteasca) (vizitat 27.11.2017).
24. [http. / www.ulim.md/digilib/publicatii/istorie/buletinul-2013](http://www.ulim.md/digilib/publicatii/istorie/buletinul-2013) (vizitat 06.12.2017).

Valentina Ursu (Chișinău, Republica Moldova). Doctor în istorie, conferențiar, șefa Catedrei de geografie și patrimoniu cultural a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău.

Валентина Урсу (Кишинёв, Республика Молдова). Доктор истории, конференциар, зав. кафедрой географии и культурного наследия Кишиневского государственного педагогического университета им. Иона Крянгэ.

Valentina Ursu (Chisinau, Republic of Moldova). PhD in History, Univ. Head of the Department of Geography and Cultural Heritage of State Pedagogical University „Ion Creanga”.

E-mail: ursuvalentina@yahoo.com